

Lithium en het Corona (Covid-19) virus

Prof. dr. Ralph Kupka, psychiater

Dr. Rocco Hoekstra, psychiater

Kenniscentrum Bipolaire Stoornissen (www.kenbis.nl)

Algemene informatie over lithiumgebruik en bijkomende somatische aandoeningen

Patiënten die **lithium** gebruiken moeten altijd alert zijn op de gevolgen van **lichamelijk ziek** zijn, en het eventueel gebruiken van **medicatie** daarvoor, en de effecten daarvan op de opname en verdeling van lithium in het lichaam (farmacokinetiek), en de werking van lithium (farmacodynamiek).

Het is dan ook van belang **dat de patiënt altijd meldt dat hij/zij lithium gebruikt** als hij/zij door een andere arts of tandarts wordt behandeld, en medicatie (ook die zonder recept wordt verstrekt) bij dezelfde apotheek ophaalt. Dan kunnen dezen letten op eventuele **interacties met andere medicijnen**.

De lithiumspiegel (en andere parameters, zie Multidisciplinaire Richtlijn Bipolaire Stoornissen, 2015) wordt regelmatig gecontroleerd (tenminste 2 x per jaar, bij sommige mensen vaker), en moet niet te laag zijn om het effect te behouden, en niet te hoog om lithiumvergiftiging ('intoxicatie') te voorkomen. De optimale lithiumspiegel verschilt per persoon, maar ligt meestal tussen 0.6 mmol/l (minimaal 0.4) en 1.0 mmol/l (maximaal 1.2), gemeten circa 12 uur na de laatste inname.

Het belangrijkste **risico bij geneesmiddeleninteracties of lichamelijke ziekte** is dat de lithiumspiegel stijgt. Vroege verschijnselen van een **lithium-intoxicatie** zijn:

- verminderde eetlust, misselijkheid, braken, diarree (dit kunnen dus ook tekenen zijn van de ziekte die ook kan leiden tot lithiumintoxicatie!)
- spierzwakte, grove tremor van de handen, spierschokjes, moeite met lopen (ataxie), moeite met spreken (dysartrie)
- slaperigheid, sufheid, traagheid
- afname van de polsfrequentie (trage hartslag); veranderingen op het ECG
- breed gangspoor bij lopen (let op: kan verward worden met dronkenschap)

Specifieke aandachtspunten in verband met de Corona-epidemie

Vanwege de **algemene beperkende maatregelen als gevolg van de corona-epidemie**, kan het zijn dat een gepland bloedonderzoek wordt uitgesteld. Vaak is dat niet een probleem, maar bij veranderingen van de lithiumdosering (met name als de dosis wordt verhoogd) moet er na 5 dagen toch een nieuwe spiegel worden bepaald. Ook bij een verdenking op een te hoge lithiumspiegel moet deze worden bepaald. Bij twijfelgevallen is het veilig om de lithiumdosis tijdelijk te verlagen in overleg met de huisarts of psychiater.

Als iemand **besmet is geraakt met het Corona-virus Covid-19**, kan die daarvan in meer of mindere mate ziek worden. Ook in relatief milde gevallen zijn de volgende **maatregelen** van belang:

- bestrijd koorts altijd met paracetamol, en niet met andere ontstekingsremmers zoals ibuprofen, voltaren, naproxen); deze zogeheten ‘NSAID’s’ kunnen namelijk de lithiumspiegel verhogen;
- de patiënt dient voldoende water te drinken; uitdroging moet worden voorkomen, omdat dit ook kan leiden tot een (te) hoge lithiumspiegel;
- het zoutverlies bij overmatig transpireren of diarree kan worden aangevuld door bouillon te drinken;
- bij koorts boven 39 graden, braken of diarree wordt aangeraden om het lithium voor de komende 24 uur te staken. De patiënt moet contact opnemen met de huisarts of psychiater; deze dient dan de lithiumspiegel extra te controleren.

Als iemand met een Covid-19 infectie in het ziekenhuis wordt opgenomen, kan het zijn dat er antivirale medicijnen worden gebruikt. Overigens kan besloten worden om bij ernstige acute ziekte lithium tijdelijk te stoppen. De mogelijke **interacties van antivirale medicatie** met stemmingsstabiliserende medicatie die vaak bij bipolaire stoornissen worden gebruikt, staan in onderstaande tabel:

	lithium	valproïnezuur	lamotrigine	carbamazepine	quetiapine
atazanavir	!!	-	-	!!!	!!!
lopinavir/ritonavir	!!	!!	!!	!!	!!!
remdesivir	-	-	-	!!!	-
favipiravir	-	-	-	-	-
chloroquine	!!	-	-	!!!	!!
hydroxychloroquine	!!	-	-	!!!	!!
nitazoxanide	-	-	-	-	-
ribavirin	-	-	-	-	-
tocilizumab	-	-	-	!	-

= deze geneesmiddelen moeten niet samen worden gegeven

!!

= potentiële interactie, extra monitoring, eventueel aanpassen dosering van het psychofarmacon

!

= potentiële interactie van geringe intensiteit, waarschijnlijk geen actie nodig

-

= geen klinisch significante interactie te verwachten

Tabel: Mogelijke interacties tussen stemmingsstabilisatoren en antivirale middelen die ingezet kunnen worden bij de behandeling van Covid-19 (bron: Liverpool Drugs Interaction Group, updated 20-03-2020; www.covid19-druginteractions.org)